

*Yksityishenkilön velkajärjestelystä
annetun
lain muuttaminen*

*Tiivistelmä lausunnoista ja
muistiinpanot kuulemistilaisuudesta*

*Yksityishenkilön velkajärjestelystä
annetun
lain muuttaminen*

*Tiivistelmä lausunnoista ja
muistiinpanot kuulemistilaisuudesta*

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
15.3.2006

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji Lausuntotiivistelmä	
Riitta Hämäläinen Liisa Lehtimäki		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä	
Julkaisun nimi Yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttaminen Tiivistelmä lausunnoista ja muistiinpanot kuulemistilaisuudesta			
Julkaisun osat			
Tiivistelmä			
<p>Tammikuussa 2006 valmistuneesta esitysluonnoksesta järjestettiin helmikuussa 2006 oikeusministeriössä kuulemistilaisuus, johon kutsutuille varattiin lisäksi tilaisuus antaa esitysluonnoksesta kirjallinen lausunto. Kutsu ja lausuntopyyntö lähetettiin 13 viranomaiselle ja yhteisölle. Kuulemistilaisuuteen näistä osallistui 10 ja kirjallisen lausunnon toimitti 6.</p> <p>Esitysluonnoksessa ehdotettiin velallisen lisäsuoritusvelvollisuuden lieventämistä siten, että velalliselle itselleen jää hänen maksuohjelman aikana saamistaan lisätuloista puolet. Lausunnonantajat suhtautuivat ehdotukseen myönteisesti. Lausunnonantajat olivat jossain määrin erimielisiä ehdotuksista, jotka koskivat velallisen kuoleman vaikutusta maksuohjelmaan ja selvittäjän määräämisen edellytyksiä lisäsuoritusten vahvistamista koskevassa asiassa.</p>			
Avainsanat: (asiasanat)			
velkajärjestely, maksukyvyttömyys, lisäsuoritusvelvollisuus, selvittäjä			
Muut tiedot tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) OM 14/41/2004 Hare OM033:00/2004			
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2006:7		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-350-3
Kokonaissivumäärä 16	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum
15.3.2006

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation Sammandrag av utlåtandena	
Riitta Hämäläinen Liisa Lehtimäki		Uppdragsgivare Justitieministeriet	
		Datum då organet tillsattes	
Publikation (även den finska titeln) Lagen om ändring av lagen om skuldsanering för privatpersoner, yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttaminen Referat av utlåtande och anteckningar från diskussionstillfället			
Publikationens delar			
Referat Angående det utkast till proposition som blev färdigt i januari 2006 anordnades i februari 2006 vid justitieministeriet ett diskussionsmöte. De kallade bereddes dessutom en möjlighet att ge ett skriftligt utlåtande om utkastet till proposition. En kallelse och en begäran om utlåtande sändes ut till 13 myndigheter och samfund. Av dessa deltog 10 i diskussionsmötet och 6 gav ett skriftligt utlåtande. I utkastet till proposition föreslogs en lindring av tilläggsprestationsskyldigheten så att gäldenären själv får behålla hälften av de tilläggsinkomster han eller hon förtjänat under betalningsprogrammet. Remissinstanserna förhöll sig positivt till förslaget. Remissinstanserna var i viss mån oeniga om förslagen om inverkan av gäldenärens död på betalningsprogrammet och om förutsättningarna för att förordna en utredare i ett ärende som gäller fastställande av tilläggsprestationer			
Nyckelord skuldsanering, insolvens, tilläggsprestationsskyldighet, utredare			
Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnumren) JM 14/41/2004 Hare JM 033:00/2004			
Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2006:7		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-350-3
Sidoantal 16	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	2
2 LAUSUNNONANTAJIEN YLEISARVIOITA	2
3 YKSITYISKOHTAISET KANNANOTOT	3
3.1 <i>Lisäsuoritusvelvollisuus</i>	3
3.2 <i>Velallisen kuolema</i>	6
3.3 <i>Selvittäjän määrääminen sekä palkkio ja kustannusten korvaaminen</i>	7
4 MUISTIINPANOT KUULEMISTILAISUUDESTA 14.2.2006	9
4.1 <i>Yleistä</i>	9
4.2 <i>Muutosehdotusten käsittely</i>	10

1 JOHDANTO

Oikeusministeriössä valmistui tammikuussa 2006 luonnos hallituksen esitykseksi laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta. Hanke perustuu maksukyvyttömyysjärjestelmien kehittämistarpeita arvioineen oikeusministeriön työryhmän mietintöön (Lausuntoja ja selvityksiä 2004:20). Mietinnössä ehdotettiin velallisen lisäsuoritusvelvollisuuden lieventämistä siten, että velalliselle itselleen jää hänen maksuohjelman aikana saamista lisätuloista puolet. Mietintö oli laajalla lausuntokierroksella alkuvuodesta 2005. Valtaosa lausunnonantajista kannatti ehdotusta. Lausunnoista on laadittu tiivistelmä (Oikeusministeriö, Lausuntoja ja selvityksiä 2005:19).

Tammikuussa 2006 valmistuneessa esitysluonnoksessa ehdotetaan yksityishenkilön velkajärjestelystä annettua lakia (jäljempänä VJL) muutettavaksi maksukyvyttömyysryhmän ehdottamalla tavalla. Esitysluonnokseen sisältyy lisäksi eräitä muita säännösehdotuksia, jotka eivät olleet maksukyvyttömyysryhmän mietinnössä esillä.

Oikeusministeriö järjesti helmikuussa 2006 kuulemistilaisuuden, jossa käsiteltiin esitysluonnosta ja varasi samalla tilaisuuteen kutsuville mahdollisuuden toimittaa esitysluonnoksesta oikeusministeriölle kirjallinen lausunto. Kutsu kuulemistilaisuuteen ja lausuntopyyntö toimitettiin seuraaville:

- Kauppa- ja teollisuusministeriö ♦
- Kuluttajavirasto •
- Valtiokonttori •
- Verohallitus •
- Kansaneläkelaitos
- Julkiset oikeusavustajat ry ♦
- Käräjäoikeustuomarit ry •
- Suomen Asianajajaliitto • ♦
- Suomen Pankkiyhdistys •
- Suomen Perimistöimistöjen Liitto • ♦
- Suomen Yrittäjät ry •
- Velkaneuvonta ry • ♦
- Takuu-Säätiö • ♦

Luettelossa •:llä merkityt osallistuivat kuulemistilaisuuteen ja ♦:llä merkityt antoivat kirjallisen lausunnon.

2 LAUSUNNONANTAJIEN YLEISARVIOITA

Kauppa- ja teollisuusministeriö lausuu, että ministeriö oli edustettuna maksukyvyttömyysjärjestelmien kehittämistarpeita arvioineessa työryhmässä ja viittaa työryhmän mietinnöstä antamaansa lausuntoon ja toteaa, ettei sillä ole huomautettavaa esitysluonnoksen suhteen.

Julkiset oikeusavustajat ry kannattaa esitysluonnokseen sisältyviä muutoksia.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että lainmuutos tulee saattaa pikaisesti voimaan. Lisäsuoritusvelvollisuuden lieventäminen on perusteltua. Velkajärjestelyssä olevien yrittäji-

en taloudellisen aseman kohentamiseksi ehdotetut toimenpiteet ovat kuitenkin riittämättömät eivätkä ne riittävästi kannusta velallista yrittäjyyteen.

Suomen Perimistöimistöjen Liitto r.y. toteaa, että velallisten omatoiminen lisäsuoritusvelvollisuuden toteuttaminen on edelleen hyvin harvinaista. Velkojan on oltava aktiivinen lisäsuoritusten kartoittamisessa, jossa verotustietojen osuus on olennainen. Yhdistys viittaa maksuohjelman aikaista lisäsuoritusvelvollisuutta koskevaan 9.12.2005 päivättyyn kirjeeseensä oikeusministeriölle ja toteaa, että siinä ilmoitettu runsaan 15 miljoonan euron lisätilityskertymä 1.1.2003–30.9.2005 perustuu ennen tarkastusjaksoa syntyneeseen lisäsuoritusvelvollisuuteen, koska vuosilta 2003–2005 oli tutkittu varsin vähän tapauksia. Tämän vuoksi luvuista ei voida tehdä johtopäätöksiä vuoden 2003 järjestelmän kannustavuudesta velkojien kertymien lisääntymisen suhteen. Vuoden 2003 lain muutos pienensi olennaisesti velkojalle tilitettävää osuutta lisäansiosta ja heikensi siten velkojan suojaa. Positiivisena vastapainona oli menettelyn selkeyttäminen sen suhteen, mikä on hyväksyttävä tulonhankkimismeno ja muu hyväksyttävä meno. Esitysluonnokseen sisältyvä ehdotus, joka koskee lisätulon hankkimisesta aiheutunutta menoa, tuo ennen vuotta 2003 vallinneet tulkintaongelmat takaisin.

Takuu-Säätiö pitää ehdotusta pääasiassa kannatettavana eikä sillä ole esitysluonnokseen sisältyvistä säännösehdoista erityistä lausuttavaa.

Velkaneuvonta ry pitää ehdotettuja muutoksia kannatettavina ja pääosin tarkoituksenmukaisina.

3 YKSITYISKOHTAISET KANNANOTOT

3.1 Lisäsuoritusvelvollisuus

Ehdotus

Jos velallisen tulot vähennettynä niiden hankkimisesta velalliselle aiheutuneilla välttämättömillä menoilla kasvavat maksuohjelmaan merkittyihin tuloihin verrattuna kalenterivuoden aikana vähintään 817 euroa, velallisen on käytettävä velkojensa suorituksiksi puolet 817 euroa ylittävästä osasta, ei kuitenkaan sitä määrää, jonka velallinen on välttämättä tarvinnut menoihinsa.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, että ehdotus lisäsuoritusvelvollisuuden alentamiseksi on perusteltu ja se kannustaa velallista hankkimaan lisätuloja. Ehdotettu muutos – samoin kuin ehdotettu VJL 43 a §:n muutos – koskee kaikkia velkajärjestelyvelallisia samalla tavalla. Yrittäjien erityisongelmia ei ole riittävästi otettu huomioon.

Pyrkimys lisätä kannustavuutta lisäsuoritusvelvollisuutta alentamalla on sinänsä täysin hyväksyttävä. Lainmuutosta ei tulisi kuitenkaan perustella erityisesti ylivelkaisten yrittäjien aseman parantamisella tai hallitusohjelman yrittäjyyttä koskevien tavoitteiden täyttämiseksi. Kysymys on velkajärjestelyvelallisen aseman helpottamisesta yleensä. Lisäsuoritusvelvollisuuden alentaminen ei yksin riittävästi kannusta työtöntä velallista perustamaan yritystä. Mikäli toiminta ei ole kannattavaa, yrittäjän saattaa olla yhtä vaikea hankkia lisätuloja kuin ylitöitä tekevän palkkatyöntekijän. Lisäsuoritusten jakoprosentti on yhdentekevä, mikäli jaettavaa ei kerry.

Ehdotus on täysin riittämätön, mikäli pyritään auttamaan hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti nimenomaan ahdingossa olevia yrittäjiä. Lakia muutettaessa tulisi yhtä lailla helpottaa yrittäjävelallisen ”toiminnan lähtökohtia” eikä vain ”voitonjakoon” liittyvää lisäsuoritusvelvollisuutta. Lainsäätäjä voisi harkita yksityishenkilöiden velkajärjestelyjen osalta lakiin yrittäjän hankkimia lisätuloja koskevaa erityissäännöstä. Sillä yrittäjälle taattaisiin yksiselitteisesti mahdollisuus käyttää lisätulojaan muuhunkin kuin tulojen hankkimisesta aiheutuviin välttämättömiin menoihin. Nykyisin on epäselvää, missä määrin yritystoiminnan tuloja voidaan käyttää esimerkiksi investointeihin, kausivaihteluiden tasaamiseen, luottotappioihin, tervehdyttämiskustannuksiin tai vastaaviin menoihin. Menettelyä voitaisiin yksinkertaistaa myös siten, että lisäsuoritusvelvollisuus koskisi yrittäjien tuloja, jotka merkittävästi ylittävät nykyisen 817 €/v lisätulorajan, esimerkiksi 3 000 €/v.

Asianajajaliitto ehdottaa myös VJL 9 a §:n muuttamista niin, että yrittäjäksi ryhtyminen ei maksuvaran puuttumisen vuoksi yritystoiminnan alkuaikoina lykkäisi velkajärjestelyyn pääsemistä, ja lain 7 luvun täydentämistä niin, että aikaisemman toiminnan jatkamiskielto koskisi vain selkeitä väärinkäyttötilanteita.

Suomen Perimistöimistojen Liitto r.y. toteaa, että lisäsuoritusvelvollisuutta koskevaa muutosta on perusteltu pääasiassa yrittäjyyden tukemisella. Tällä hetkellä uusista velkajärjestelyn hakijoista suurin osa on tavallisia ihmisiä, joiden kulutusluottoja järjestellään.

Esityksen mukaan velkojien kertymät pienenisivät nykyisestä kahdesta kolmasosasta puoleen eli 16 %. Kuitenkin lisäsuoritusten kartoittamiseen ja perimiseen menisi sama työ kuin tällä hetkellä. Tulon hankkimiseen liittyvien menojen käsittelyn muuttumisen vuoksi moniin maksuohjelmiin tulisi käyttää kolmea eri laskukaavaa lisäsuoritusten kartoittamiseksi koko maksuohjelman ajalta. Laskelmien yksinkertaisuus olisi kaikkien osapuolten etu. Tulkinnanvaraiset säännökset eivät kannusta velallisia hakeutumaan velkajärjestelyyn. Tärkeää olisi myös arvioida tulot alun perin maksuohjelmassa oikein eikä pyrkiä pienentämään maksuvaraa keinotekoisesti. Lisäsuoritusvelvollisuus tulee usein yllätyksenä, koska velallinen ei koe tulojensa nousseen.

Koska luotettavia selvityksiä ei ole käytettävissä, voidaan olettaa, että jo 1.1.2003 tehtyjen muutosten seurauksena toteutuu tavoiteltu velkajärjestelyn kannustavuuden parantaminen. Jos poliittisilla perusteilla kuitenkin halutaan pienentää velkojille tilitettävä määrä puoleen 817 euroa ylittävästä osasta, tulisi tulojen hankkimisesta aiheutuneet välttämättömät menot kattaa velallisen käyttöön jäävällä 817 eurolla ja sen ylittävän summan puolikkaalla. Velalliselle jää tällä hetkellä jo niin paljon varoja omaan käyttöön, että lisääntyneet menot tulevat katetuiksi. Velallisen myötävaikutusvelvoite on keskeinen osa velkajärjestelyä, jonka perustavoitteille vieraana on pidettävä pyrkimystä kasvattaa velallisen varallisuutta samalla, kun hänen velkojansa joutuvat tinkimään heille laillisesti kuuluvista saatavista. Velallinen on aikanaan saadessaan rahaa tai muuta omaisuutta velaksi luvannut suorittaa sen määräajassa takaisin, yleensä korkoineen.

Yrittäjien maksuvaran laskeminen on jo lähtökohtaisesti vaikeampaa. Myös lisätilitysvollisuuden kartoittaminen tilinpäätöstietojen avulla on hankalaa, koska yritys mahdollistaa velalliselle oman tulotason järjestelemisen. Yrittäjä voi pitää tulotasonsa mak-

suohjelman mukaisena. Ylimääräiset varat sidotaan yritykseen tai maksetaan palkkana toiselle henkilölle.

Takuu-Säätiö toteaa, että luonnoksen 35 a § on oikeansuuntainen toimenpide velkajärjestelyssä olevien henkilöiden kannustamiseksi tulojen hankkimiseen maksuohjelman aikana. Säätiö kuitenkin arvioi, että se kannustaa varmasti velkajärjestelyvelallista työn hankkimiseen tai parempipalkkaisen työn hakemiseen, mutta ei niinkään yrittäjäksi ryhtymiseen. Säätiö huomauttaa lisäksi, että lisäsuoritusta koskevassa säännöksessä tarkoitettujen tuloista vähennettävät välttämättömät tulonhankkimismenot erotettuina muista menoista tulisi määritellä tarkemmin esimerkiksi oikeusministeriön asetuksella. Velallisen on käytettävä välttämättömät menot ylittävät varansa ja tulonsa velkojen hoitamiseen velkajärjestelyn aikana ja lisäsuoritusvelvollisuus on olennainen osa yksityishenkilön velkajärjestelyä. Velallisella on myötävaikutusvelvollisuus ja hänen tulee ilmoittaa velkajärjestelyn aikana kasvaneista tuloistaan velkojilleen lisäsuoritusvelvollisuuden tarkistamista varten.

Takuu-Säätiö on huolissaan siitä, että lisäsuorituksen laskentaperusteet eivät ole tarpeeksi selkeät, jotta velallinen pystyisi yksinkertaisissakaan tapauksissa arvioimaan itsenäisesti lisäsuoritusvelvollisuutensa määrää. Näin hän ei välttämättä pysty puolustautumaan mahdollisia kohtuuttomia lisäsuoritusvaatimuksia vastaan. Lisäksi velallinen saattaa epä tietoisena vaadittavan lisäsuorituksen suuruudesta tuntea erityistä kiusausta laiminlyödä ilmoitusvelvollisuutensa kokonaan luottaen velkojien pysyvän passiivisina. Tämä ei tietystikään ole hyväksyttävä syy ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiin ja muutenkin epätoivottavaa.

Velkaneuvonta ry katsoo, että ehdotettu muutos siitä, että puolet lisääntyneistä tuloista jää velalliselle on varmasti velallisia aktivoiva. Yhdistys pitää hyvänä myös sitä, että uudet säännökset koskisivat jo kuluvalta vuodelta laskettavaa lisäsuoritusvelvollisuutta. Jos lisäsuoritusvelvollisuuden raja määritellään ehdotuksen (ja voimassa olevan lain) mukaisesti, ehdotuksen tarkoituksen toteutumisen kannalta on välttämätöntä pitää ehdotus koossa siten, että myös tulonhankkimismenojen vähennysoikeus toteutetaan.

Yhdistyksen mukaan ehdotuksessa tarkoitettu kannustavuus voisi olla saatavissa aikaan nostamalla tuloraja 817 eurosta esimerkiksi 3 000 euroon ja säilyttämällä rajan ylittävä osa kahdessa kolmasosassa. Velkojille kertyvien lisäsuoritusten yhteismäärä olisi todennäköisesti samaa suuruusluokkaa kuin ehdotetulla muutoksella. Lisäsuorituksen rajan reilu nostaminen vähentäisi merkittävästi talous- ja velkaneuvojien sekä myös velkojien työtä. Kannustavuudenkin kannalta vaikutus voisi olla jopa parempi ja velallisten kannalta tulojen olennainen parantuminen hahmottuisi selkeämmin. Kun inflaatio nostaa jokapäiväisiä menoja, monikaan velallinen ei miellä kyseisen rajan ylittymistä siten, että maksukyky olisi noussut.

Edelleen yhdistys toteaa, että 35 a §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin olisi tarpeen lisätä maininta siitä, että myös elatusmaksut voivat olla lisääntyneistä tuloista aiheutuneita lisääntyneitä menoja. Pykälän sanamuodon ja perustelujen nojalla tämän pitäisi olla selvää, mutta turhien riitojen välttämiseksi asia olisi syytä ilmaista erikseen. Työttömällä tai muuten pienituloisella saattaa olla esimerkiksi vapautus elatusmaksuista tai maksut on vahvistettu vain lapsikorotuksen suuruisiksi. Työllistyessä elatussopimusta tarkistetaan, jolloin kannustavuuden ideaan ei sovi, jos elatusmaksuja ei voisi vähentää samalla tavalla kuin työmatkakuluja tai päivähoitomaksuja. Perustelujen mainintaa päivä-

hoitomaksuista voi tulkita siten, että maksut voidaan vähentää vain, jos lapset eivät ole aikaisemmin päivähoitossa. Vastaavasti koko kappaleen voi tulkita siten, että päivähoitomaksujen kohoamista ei huomioida. Voihan nimittäin olla niin, että työttömänkin (tai pienituloisen) lapset ovat päivähoitossa, mutta tulojen perusteella on ollut vapautus päivähoitomaksuista tai niiden määrä on ollut vähäinen. Tarpeettomien tulkinta-erimielisyyksien välttämiseksi lause olisi syytä poistaa tai muotoilla tarkemmin.

Perusteluissa olisi aiheellista viitata myös maksuohjelman kestoja koskevan säännöksen soveltamiseen kannustavuuden lisäämiseksi. Tällä hetkellä kannustamisen periaate ei täysin toteudu maksuohjelman kestoja koskevissa ratkaisuisissa. Yhdistyksen käsityksen mukaan 1.1.2003 voimaan tulleen lainmuutoksen esitöissä esitetyille näkemyksille ei ole annettu riittävää painoarvoa selvittäjien ja tuomareiden ratkaisukäytännössä. KKO:n ennakkopäätösten antamisen jälkeen tämä ilmenee esimerkiksi maksuohjelman keston vahvistamisena usein pidemmäksi kuin täytäntöönpanoperusteiden jäljellä oleva määräaika. Tämä ei ole omiaan kannustamaan velallisia ja monet ovatkin viime aikoina jättäneet hakeutumatta velkajärjestelyyn, koska on todennäköistä, että maksuvelvollisuus jatkuisi velkajärjestelyssä pidempään.

3.2 Velallisen kuolema

Ehdotus

Jos velallinen kuolee, velat on vainajan jälkeen otettava huomioon maksuohjelmassa säänneltyjen ehtojen mukaisesti. Velkojat ovat oikeutettuja niihin lisäsuorituksiin, jotka velallisen olisi maksuohjelman mukaan ollut maksettava.

Julkiset oikeusavustajat ry toteaa, että velallisen kuoleman vaikutusta koskevaan säännökseen ehdotettu muutos on hyväksyttävä. Se yksinkertaistaa käsittelyä muun muassa tilanteessa, jossa velallinen on velkajärjestelyssä säilyttänyt omistusasuntonsa. Osakkaiden ei enää tarvitse hakea tuomioistuimelta määräystä siitä, ettei maksuohjelma velallisen kuoleman vuoksi raukea.

Suomen Asianajajaliitto pitää perusteltuna esitystä siitä, ettei velallisen kuolema vaikuta velallisen maksuvelvollisuuden sisältöön. Velkojat ovat oikeutettuja saamaan kuolinpesästä joka tapauksessa vahvistetun maksuohjelman mukaiset maksut. Lainmuutos ilmentää osaltaan muutetun perintökaaren 21 luvun periaatteita kuolleen henkilön ja pesän velasta.

Suomen Perimistöimistöjen Liitto r.y. toteaa, että paluuta vuotta 1997 edeltävään tilanteeseen perustellaan esityksessä sillä, ettei nykyinen sääntely sovi velkajärjestelyyn, jossa lisäsuoritusjärjestelmällä halutaan aktivoida velallista parantamaan maksuohjelman aikana taloudellista asemaansa. Kannustinta ei pidetä riittävän tehokkaana, jos velallisen kuollessa hänen lisätuloillaan hankkimansa varallisuus käytetään velkojen maksumiin.

Velkajärjestelyn tarkoituksena on yksityishenkilön taloudellisen tilanteen korjaaminen. Henkilön kuoleman jälkeen varallisuudella ei ole hänen kannaltaan merkitystä. Velkajärjestelyllä ei pyritä velallisen perillisten taloudellisen aseman kohentamiseen. Tämä johtaisi epätasa-arvoisuuteen velallisten kesken. Velkaantuneiden yhdenvertaisen kohtelun kannalta velkajärjestely jo itsessään on epäoikeudenmukainen ajatellen sitä suurta

enemmistöä, joka suorittaa maksunsa ajallaan usein elintasostaan tinkien. Vakuusvelan kannalta esitys on kestävä. Kun perukirjassa huomioidaan vain maksuohjelman mukainen vakuusvelan saldo, menee perillisten oikeus muutoin hyvin vahvana pidetyn esinevakuusoikeuden edelle. Muutosehdotus ei toisi varattomien pesien osalta muutosta. Niissä tapauksissa, jolloin huomattavat lisäsuoritukset on jätetty maksamatta tai salattu huomattava omaisuus, johtaisi muutos samaan kuin tällä hetkellä. Velkojille ja pesänosakkaille aiheutuisi vain huomattava lisätyö ja kustannukset sekä ajanhukka maksuohjelman rauettamisesta.

3.3 Selvittäjän määrääminen sekä palkkio ja kustannusten korvaaminen

Ehdotus

Lisäsuoritusten vahvistamista koskevassa asiassa selvittäjä voidaan määrätä, jos siihen on erityinen syy.

Velallisen on maksettava selvittäjän saatavasta määrä, joka vastaa velallisen maksuvaraa enintään maksuohjelman vahvistamisen tai muuttamisen tai lisäsuoritusten vahvistamisen jälkeen seuraavien neljän kuukauden ajalta. Velallisen maksuosuuden ylittävä määrä selvittäjän saatavasta määrätään maksettavaksi valtion varoista. Lisäsuoritusten vahvistamista koskevassa asiassa voidaan hakemuksen tehnyt velkoja määrätä korvaamaan valtiolle sen varoista maksettu saatava, jos hakemus on ollut ilmeisen perusteeton.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, että ehdotuksessa esitetään VJL:n 64 §:ään lisäystä, jonka mukaan lisäsuoritusten vahvistamista koskevassa asiassa voidaan määrätä selvittäjä, jos siihen on erityinen syy. Ehdotus on lähtökohtaisesti perusteltu. Menettelyn yksinkertaistamiseksi tuomioistuimelle asetettu velvollisuus perustella ”erityistä syytä” selvittäjän määräämiseksi voitaisiin poistaa.

Lisäsuorituslaskelmat voivat olla erittäin vaativia ja yllättävän työläitä. Tuomioistuin määrää selvittäjän tekemään laskelmia käytännössä vain tilanteissa, jossa joku muu taho ei ole ”osannut tai viitsinyt” tehdä laskelmaa. Sen varmistamiseksi, että päteviä selvittäjiä on käytettävissä vaativien ja työläiden tehtävien suorittamiseen, tulee työtehtävästä maksaa riittävä korvaus. Kaavamainen palkkio ei vaikeimmissa tilanteissa ole riittävä. Selvittäjälle tulee varata nimenomainen mahdollisuus toimenpidekohtaiseen veloitukseen erityisen vaativissa selvitystehtävissä.

Selvittäjän palkkio ei ole ns. etuoikeutettu saatava. Velallisen jättäessä selvittäjän laskun maksamatta – kuten usein tapahtuu – saatava kilpailee ulosotossa suurempien saatavien kanssa. Selvittäjän palkkio, määrällisesti suhteellisen pienenä, jää usein asiallisesti vaille suoritusta. Selvittäjän palkkio tulisi asettaa etuoikeutetuksi tai korvata valtion varoista puolustajan palkkiomenettelyä vastaavasti. Tällöin riski (takaisin)perinnän onnistumisesta jäisi valtiolle. Vaihtoehtoisesti lisäsuoritusta hakenut velkoja maksaisi selvittäjän saatavan ja olisi oikeutettu lisäämään maksamansa summan lisäsuoritukseen, mikäli sellainen vahvistetaan. Tämä vähentäisi tehokkaasti turhia hakemuksia.

Takuu-Säätiön käsityksen mukaan kunnalliset velkaneuvojat avustavat velallisia lisäsuorituslaskelmien teossa merkittävässä määrin. Lisäksi lakiehdotuksen 64 §:ssä on nimenomainen maininta mahdollisuudesta määrätä selvittäjä lisäsuorituksen vahvistamis-

ta varten. Tämä ei kuitenkaan poista tarvetta tehdä lisäsuorituksen laskentaperusteista mahdollisimman selkeitä ja velallisen kannalta ymmärrettäviä. Sama korostettu ymmärrettävyyden tarve on luonnollisesti yksityisvelkojalla, joka yrittää selvittää sitä, kuinka suureen lisäsuoritukseen hän on oikeutettu.

Velkaneuvonta ry esittää harkittavaksi erityisen syyn jättämistä pois selvittäjän määräämistä koskevasta 64 §:stä. Käräjäoikeuden harkintaa voidaan pitää riittävänä arvioitaessa selvittäjän määräämisen tarvetta.

Ehdotuksen mukaan lisäsuoritusten vahvistamista koskevassa asiassa selvittäjä saisi palkkion ja korvauksen kustannuksista vastaavin perustein kuin muussakin velkajärjestelyasiassa. Koska velallisen osuus selvittäjän palkkiosta määräytyy hänen maksuvaransa mukaan, ehdotus johtaa siihen, että – tapauksissa, joissa maksuohjelman kesto on jo päättynyt – lisäsuoritusvelvollisuuden selvittämisen lisäksi lasketaan velallisen sen hetkinen maksuvara. Velallisen näkökulmasta ei vaikuta tarkoituksenmukaiselta, että maksuohjelman päätyttyä tehtäisiin suuri työ maksuvaran laskemiseksi ja velallinen joutuisi siitäkin maksuvelvolliseksi. Selvittäjien kannalta olisi pidettävä mahdollisena määrätä palkkio maksettavaksi valtion varoista ainakin sellaisissa tapauksissa, joissa maksuvaran arvioiminen ei olisi vaivatta mahdollista tai joissa vaikuttaa ilmeiseltä, että selvittäjä joutuisi perimään saatavansa ulosoton kautta.

4 MUISTIINPANOT KUULEMISTILAISUUDESTA 14.2.2006

klo 13 -15 oikeusministeriössä

Aihe: yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttaminen. Osallistujille oli etukäteen toimitettu luonnos hallituksen esitykseksi laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta.

Läsnä:

Oikeusministeriöstä lainsäädäntöjohtaja Tiina Astola (puheenjohtaja) ja lainsäädäntöneuvos Liisa Lehtimäki, (sihteeri)

Kuluttajavirastosta lakimies Gunveig Planting-Visa

Valtiokonttorista luottopäällikkö Martina Kass ja luottopäällikkö Anneli Nieminen

Verohallituksesta ylitarkastaja Timo Saastamoinen

Käräjäoikeustuomarit ry:n edustajana käräjätuomari Anna-Mari Porkkala-Hietala, Helsingin KO

Suomen Asianajajaliiton edustajana asianajaja Olli Pohjakallio

Suomen Pankkiyhdistyksestä johtaja Erkki Kontkanen

Suomen Perimistoimistojen Liiton edustajana puheenjohtaja Timo Mäki

Suomen Yrittäjät ry:stä lainopillinen asiamies Riikka Tähtivuori

Velkaneuvonta ry:n edustajina yhdistyksen puheenjohtaja asianajaja Pekka Lindberg sekä velkaneuvoja Sari Lilja

Takuu-Säätiöstä perintäpäällikkö Anna Johansson

4.1 Yleistä

Tähtivuori (SY):

- oikeansuuntainen ehdotus, mutta riittämätön kannustamaan yrittäjyyteen

Kontkanen (SPY):

- ehdotuksessa kyse kompromissista, johon maksukyvyttömyystyöryhmässä päädyttiin
- velkojapuolella katsotaan, että mitään uusia lievennyksiä ei enää tämän jälkeen voida tehdä
- jo nyt lainsäädäntö Euroopan liberaaleimpia, jollei liberaalein
- maksukyvyttömyyslainsäädännöllä ei vaikutusta yrittäjyyteen, muut asiat, esim. sosiaaliturva, tärkeämpiä

Saastamoinen (Verohallitus):

- samaa mieltä kuin SPY siitä, että enempiä lievennyksiä ei voida tehdä
- järjestelmän lieventäminen ollut jatkuva kierre, joka on saatava katkeamaan
- verohallitus maksukyvyttömyystyöryhmän ehdotusten kannalla, muut ehdotukset kuten ehdotus velallisen kuoleman osalta sopivat tähän eikä ehdotusta vastusteta
- kysymys saatavan lopullisesta vanhentumisesta, joka esitysluonnoksessa mainittu, ei oikeastaan liity tähän
- ehdotus ei ratkaiseva yrittäjyyden kannalta

Porkkala-Hietala (Käräjätuomarit):

- huomio kiinnittyy velallisten tasavertaiseen kohtaloon, joka ei toteudu, kun paremmin ansaitseva voi päästä parempaan asemaan

Lindberg (Velkaneuvonta):

- ehdotus kannatettava ja tarkoituksenmukainen
- kannustavuuden kehittäminen kaikkien osalta myönteistä

Mäki (Perimistoimistot):

- tasavertaisuuden suhteen muistettava, että valtaosa velallisista maksaa velkansa kokonaan
- perimistoimistot eivät voi esittää arvioita lisäsuorituksista 2003 jälkeiseltä ajalta, ehdotuksen sivulla 10 esitetty arvio ei perustu tutkimustietoon, oikeampaa olisi sanoa, että kannustavuus on saattanut vaikuttaa kertymään
- suurin osa velallisista ei maksa lisäsuorituksia vapaaehtoisesti

Pohjakallio (Asianajajaliitto):

- ehdotus perusteltu, mutta SY:n toteamin tavoin riittämätön
- lievennysten prosessi on jatkuva, koska tehdään pieniä lievennyksiä
- ehdotus ei erityisesti paranna yrittäjien asemaa

Planting-Visa (Kuluttajavirasto):

- ehdotus menee hyvään suuntaan, on kannatettava, perusteluihin ei huomautettavaa
- kannustaa, myös esimerkiksi työtöntä

Nieminen (Valtiokonttori):

- velkoja joutuu arvioimaan tarkemmin, mitä yrittäjä maksuohjelman mukaan maksaa

4.2 Muutosehdotusten käsittely

A) Lisäsuoritusvelvollisuuden lieventäminen (lisätuloista velalliselle puolet)

Mäki (Perimistoimistot):

- vuoden 2003 uudistuksesta ei tutkittua tietoa
- laskennallisesti uudistus pienentää kertymää 16 % (2/3 ja 1/2 erotus)
- velkojan työ säilyy samana
- nyt käytössä kaksi laskukaavaa, tämä tuo käyttöön kolmannen
- ennen vuotta 2003 riideltiin menoista, mitä voi vähentää
- 2003 suuri parannus, jonka jälkeen menojen huomioon ottaminen selkeää
- jos nyt toteutetaan vastaantulo, jonka mukaan velallinen saa pitää lisätuloista puolet, menot pystyttävä kattamaan sillä
- kysymys merkittävästä vastaantulosta
- lisäsuoritusten merkitys velkojille erittäin suuri

Kontkanen (SPY):

- järjestelmässä jatkuvaa kamppailua toimivuuden ja oikeudenmukaisuuden välillä

- uusi vähennyssäätö tuo uuden riidanaiheen, josta aiheutuu turhaa työtä, jos laajoja selvityksiä tarvitaan

Lindberg (Velkaneuvonta):

- lisäsuorituksilla suuri merkitys
- jos euroraja (817) olisi suurempi, riidan aiheita olisi vähemmän
- lisäsuoritusvelvollisuuden hahmottaminen normaalissa arjessa vaikeaa
- velallisten jälkikäteisvalvonta yleistä

Pohjakallio (Asianajajaliitto):

- lisäsuorituksissa vaara mennä hiustenhalomiseen
- jos raja olisi 2 000 – 3 000 €, vastaisi ehdotettua muutosta kahdesta kolmasosasta puoleen

Johansson (Takuu-Säätiö):

- laskemista tulisi täsmentää, mitkä ovat tulon hankkimisesta aiheutuneita kuluja
- järjestelmän yksinkertaistamista voisi pohtia

Mäki (Perimistoimistot):

- velallisella edelleenkin lakiin perustuva myötävaikutusvelvollisuus
- lisäsuoritusvelvollisuuden raja 817 € on sellainen, että tavanomaiset eläkkeen ja palkkojen korotukset eivät aiheuta lisämaksuja

Kontkanen (SPY):

- lama-aika leimaa edelleen keskustelua
- hämärtyy se, että järjestelmä on tarkoitettu veloista selviytymiseen
- myös tasavertaisuusnäkökohta pitäisi pitää mielessä

B) Velallisen kuolema ei raueta maksuohjelmaa

Kontkanen (SPY):

- perustelut eivät ole tältä osin vakuuttavat

Pohjakallio (Asianajajaliitto):

- järkevä ja perusteltu muutos

Saastamoinen (Verohallitus):

- mahdollisuus omaisuuden kartuttamiseen perillisille hiukan arveluttava muutos
- omistusasunnon säilyttämisen suhteen velkajärjestely on liberaali järjestelmä
- alkuperäinen tarkoitus hävinnyt, jos velallinen voi kerätä omaisuutta, joka olisi pitänyt maksaa velkojille, ei ole oikein, että velallinen voi rikastua, vaikka ei maksa kaikkia velkojaan

Mäki (Perimistoimistot):

- ei merkitse muutosta, kun kuolinpesä on varaton
- lisää työtä, jos pesässä on huomattavaa omaisuutta, joka salattu tai merkittävässä määrin laiminlyötyjä lisäsuorituksia
- vakuusvelkojien kannalta radikaali muutos

Lindberg (Velkaneuvonta):

- yleensä panttivelkaa ei nykyisin tarvetta leikata

Planting-Visa (Kuluttajavirasto):

- säännös on perusteltu, koska velkoja saa sen, mitä velallisen piti maksuohjelman mukaan maksaa

Johansson (Takuu-Säätiö):

- noin 10 % säätiön takaamista vapaaehtoisista velkajärjestelyistä päättyy velallisen kuoleman vuoksi, suurin osa elänyt kädestä suuhun eikä veloille kerry pesästä suorituksia

C) Selvittäjän määrääminen lisäsuoritusten vahvistamista koskevassa asiassa

Lindberg (Velkaneuvonta):

- selvittäjän näkökulmasta hyvä ehdotus
- voitaneen määrätä myös silloin, kun lisäsuoritukset vahvistetaan ohjelman raukeamisen vaihtoehtona
- velallisen osuus palkkiosta neljän kuukauden maksuvara – voi aiheuttaa ongelmia, koska maksuvara määritellään tässä vaiheessa vain, jos suorituksille laaditaan kaikkien suostumuksella maksuaikataulu

Mäki (Perimistoimistot):

- velallinenkin voi hakea lisäsuoritusten vahvistamista, nyt kuluvastuuta ehdotetaan vain velkojalle

Pohjakallio (Asianajajaliitto):

- selvittäjän määräämiseen ei pitäisi vaatia erityistä syytä
- toimenpidelaskutus pitäisi olla mahdollinen
- maksuvaralaskelma voi olla yllättävän työläs

Porkkala-Hietala (Käräjätuomarit):

- käytännössä selvittäjiä on määrätty ja määrääminen on ollut tarpeen
- nyt joudutaan tekemään työtä sen selvittämiseksi, kuka maksaa, ehkä joku yksinkertaisempi malli voisi olla olemassa

Lindberg (Velkaneuvonta):

- vaikeissa tapauksissa toimenpidekohtainen palkkio olisi perusteltu

D) Pyörityssääntö indeksilaskelmiin

- kenelläkään ei ollut lausuttavaa asiasta

E) Lakiin selventävä säännös siitä, milloin sakko kuuluu velkajärjestelyn piiriin

- kenelläkään ei ollut lausuttavaa asiasta